

στος, ειδικῶς δὲ ὁ κῶδιξ τῆς «Βιβλιοθήκης» τοῦ Φωτίου ἀποτελεῖ καὶ ποιοτικῶς ἐπιτυχίαν¹². Ἐχρειάζεται πίστις εἰς τὸν ἀνθρωπισμὸν διὰ νὰ γίνουν ὅλαι αἱ ἐργασίαι αὐταί· τοῦτο δὲ τελικῶς, ἀνεξαοτήτως τῶν ἐλλείψεων του, εἶναι ποῦ πρέπει νὰ βαρύνῃ εἰς τὴν κρίσιν μας. Ἡ ἰσπανικὴ Ἀναγέννησις τοῦ 16. αἰῶνος κατὰ ἓνα τμῆμά της, καὶ δὴ σημαντικόν, ὀφείλεται εἰς τοὺς ὑπὲρ αὐτῆς ἐργασθέντας Κρητάς, ἀπὸ τοῦ Θεοδοκοπούλου, τοῦ Τουρριανοῦ καὶ τοῦ Καλοσυνᾶ, μέγχι τοῦ ἀγνώστου ἄλλως ἐκείνου διδασκάλου εἰς Τολέδο, τὸν ὁποῖον ὁ Diego Siego ἐνθυμεῖται ὡς «*viniae vocis praeceptorem meum in schola Complutensi Demertium Ducam natione Graecum, patria Cretensem*»¹³.

Ὅλιγαι λέξεις καὶ περὶ τοῦ ὀνόματος Καλοσυνᾶ ἐν Κρήτῃ : ἱερεῖς Ἐμμανουὴλ καὶ Ἰωάννης Καλοσυνᾶ εἰς ἔγγραφον τοῦ 1299¹⁴ «*παπᾶς κῦρ Νίλων ὁ Καλοσυνᾶς ἐκ τῶν Ἁγίων Ἀντώνιον τῷ Βροντήσῃ ἐκ τὴν Κρήτην*»¹⁵ εἰς κωδικογραφικὸν σημεῖωμα τῶν ἐτῶν 1468/73· «*Νικόλαος Καλοσυνᾶς*» εἰς ἐπιστολὴν Πέτρου τοῦ Λαμπάρδου περὶ τὰ τέλη τῆς δεκάτης πέμπτης ἑκατονταετηρίδος¹⁶.

9.

ΜΙΧΑΗΛ ΑΠΟΣΤΟΛΗ, ΕΠΙΚΗΔΕΙΟΙ ΕΙΣ ΚΑΛΟΤΑΡΗΝ
ΚΑΙ ΓΑΛΑΤΗΝΟΝ

Ἐκδίδω κατωτέρω, ἐπὶ τῇ βάσει φωτοτυπιῶν εἰλημμένων ἐκ τοῦ εἰς τὴν βιβλιοθήκην τοῦ Βατικανοῦ κώδικος Palatinus Graecus 275, δύο ἐπικηδεῖους λόγους ἐκφωνηθέντας ὑπὸ τοῦ Μιχαὴλ Ἀποστόλης διὰ τοὺς Γορτυνίους Μανουὴλ τὸν Καλοτάρην καὶ Μανουὴλ τὸν Γαλατηνόν. Ὁ κῶδιξ εἶναι αὐτόγραφος, εἰς δὲ τὴν σελίδα 176^v φέρει τὸ σύνθηρες βιβλιογραφικὸν σημεῖωμα τοῦ κωδικογράφου : «*Μιχαὴλ Ἀποστόλης βυζάντιος μετὰ τὴν τῆς αὐτοῦ πατρίδος ἄλωσιν πενία συζῶν καὶ τότε τὸ βιβλίον ἐξέγραψε*»¹. Ὁ Legrand, ὁ ὁποῖος ἀναφέρει τὰ κείμενα αὐτὰ μετὰ τῶν ἄλλων ἀνεκδότων εἰσέτι ἔργων τοῦ

¹²) M a r t i n i E., Textgeschichte der Bibliothek des Patriarchen Photios von Konstantinopel, Leipzig I, 1911, σελ. 25 καὶ 40.

¹³) B a r b i e r i, «Boletín Histórico» I, 1880, 54 (G r a u x, ἐνθ' ἄν. 9).

¹⁴) «Κρητικά Χρονικά» 3, 1949, 278 καὶ 282.

¹⁵) B e n e s h e v i c h V., Catalogus codicum manuseriptorum graecorum κτλ., Petropoli 1911, 268, κῶδιξ 482.

¹⁶) «Κρητικά Χρονικά» 2, 1948, 544.

¹) Bibliotheca Apostolica Vaticana, Codices Palatini graeci, Romae 1895, 150 κ. ε.

Μιχαήλ Ἀποστόλη, ἐγνώριζεν ἄλλον κώδικα ἀποκείμενον εἰς τὴν βιβλιοθήκην τῆς Ἐδαγγελικῆς Σχολῆς Σμύρνης. Ὁ κώδιξ ὅμως αὐτὸς δὲν ὑπάρχει πλέον².

Τὰ κείμενα ἐκδίδονται ἐδῶ ἀφ' ἐνὸς μὲν ὡς δύο ἐπὶ πλέον στοιχεῖα διὰ τὴν μελέτην τῆς περισσότερον ἀπὸ ὅ,τι συνήθως νομίζεται ἀξιολόγου κοινωνικῆς καὶ πνευματικῆς ζωῆς ἐν Γορτύνη κατὰ τὸ δεῦτερον ἡμισυ τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος, ἀφ' ἑτέρου δὲ ὡς ἔργα ἐκείνου ὅστις κυρίως συνέβαλεν εἰς τὴν δημιουργίαν τῆς κοινωνικῆς καὶ τῆς πνευματικῆς αὐτῆς ζωῆς, τοῦ Μιχαήλ Ἀποστόλη.

Καθ' ὅσον ἠδυνήθηεν νὰ διαπιστώσω, ἀμφοτέροι οἱ μονωδούμενοι ἐδῶ εἶναι ἄγνωστοι ἀλλαχόθεν. Ἐνδεχομένως ὅμως συγγενῆς τοῦ Μανουὴλ Καλοτάρη εἶναι ὁ εἰς βιβλιογραφικὸν σημείωμα κώδικος τοῦ Σινᾶ ἀναφερόμενος Κρητῆ «*ἅγιος οἰκονόμος τῆς ἁγίας Αἰκατερίνας τῶν Σιναΐτων κὺρ Λαυρέντιος ὁ Καλοτάρις*»³· τὸ σημείωμα αὐτὸ ἔχει γραφῆ περὶ τὸ 1470, εἰς ἐποχὴν δηλαδὴ κατὰ τὴν ὁποίαν ἔχει γραφῆ καὶ ἡ πρὸς Μανουὴλ Καλοτάρην μονωδία. Ἐξ ὧν λέγει ὁ Μιχαήλ Ἀποστόλης φαίνεται ὅτι ὁ μὲν Καλοτάρης ἦτο πτωχῆς οἰκογενείας ἀργότερον δὲ ἐξελίχθη εἰς σημαίνοντα οἰκονομικὸν παράγοντα ἐν τῇ πόλει τῆς Γορτύνης, ὁ δὲ Μανουὴλ Γαλατηνὸς ἦτο υἱὸς διακεκριμένου πολίτου τῆς Γορτύνης, ἐνδυθέντος κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ζωῆς του τὸ μοναχικὸν σχῆμα, ἀπέθανε δὲ εἰς ἡλικίαν 50 ἐτῶν, ἀφοῦ προηγουμένως ἐδοκίμασε τὴν πικρίαν νὰ χάσῃ ὅλα τὰ τέκνα του. Σημειωτέον εἰς τὴν μονωδίαν αὐτὴν τὸ ὠραῖον ἐγκώμιον τῆς Γορτύνης : «*πόλις πρώτη τῶν ἐν Κρῆτῃ μετὰ τὴν πρώτην, ἀνδρῶν οὐκ ὀλίγων πεπληρωμένη σοφῶν καὶ ἐρασιῶν τῆς σοφίας . . . ὅτι δ' ἐθνομεῖται, τοῦτ' ἐκ προγόνων ἔχει . . . γῆς δὲ φορᾶς καὶ ὑδάτων καὶ κρᾶσεως ἀέρων οὕτως εὖ ἔχει, ὡς μηδεμίαν ἐξισοῦσθαι ταύτη τῶν ἐν τῇ νήσῳ ὄσφ δὲ τούτοις κοσμεῖται, τοσοῦτω καὶ τῶν οἰκητόρων ταῖς ἀρεταῖς*».

Εἰς τὸν κώδικα τῆς Σμύρνης οἱ δύο ἐπικήδειοι αὐτοὶ ἐφέροντο ὑπὸ τοὺς τίτλους : «*Μονωδία εἰς τὸν καλὸν κάγαθὸν ἄνδρα κὺρ Μανουήλον τὸν Καλοτάρην*» καὶ «*Μονωδία εἰς τὸν καλὸν κάγαθὸν ἄνδρα κύριον Μανουήλον τὸν Γαλατηνόν*», εἶποντο δὲ ἄλλης μονωδίας «*πρὸς τὸν ἐνδοξότατον καὶ μεγαλοπρεπῆ ἄνδρα κύριον Ἀνδρέαν τὸν Καλέργην*»⁴. Οὕτω ἐκ τοῦ κώδικος τῆς Σμύρνης πληροφοροῦμεθα ὅτι τὸ

²) L e g r a n d E m., BH I, 1885, LXVII.

³) B e n e c h e v i t z V., Catalogus codicum manuscriptorum graecorum I, Petropoli 1911, 268, codex 482.

⁴) Καθ' ὅσον γνωρίζω, τὸ κείμενον τοῦτο παρέμεινεν ἀνέκδοτον. Καὶ τὰ τρία κείμενα εἰς τὸν κώδικα Σμύρνης τιλοφοροῦνται «*μονωδία*»· εἰδικῶς τὸ

βαπτιστικὸν τοῦ Γαλατηνοῦ ἦτο, ὡς καὶ τοῦ Καλοτάρη, Μανουήλ.

Τὸ ἐνταῦθα παρεχόμενον κείμενον ἀμφοτέρων τῶν ἐπικηδεῖων εἶναι πιστὸν ἀντίγραφον τοῦ εἰς τὸν Codex Palatinus αὐτογράφου, πλὴν τῆς στίξεως, τὴν ὁποίαν ἀπεκατέστησα ἐπὶ τὸ ὀρθότερον.

Codex Palatinus graecus 275, f. 191r-193v.

Α

Μονωδία εἰς τὸν Μανουήλ τὸν Καλοτάρη

- Δίκαιόν ἐστι πᾶσιν ἀνθρώποις ὑποκειμένοις φθορᾷ τὴν προσήκουσαν ἀποπέμειν τοῖς τεθνεῶσι τιμὴν· οὐχ ὅτι πάντες ἡμεῖς τοῖς αὐτοῖς ὑποκεισόμεθα πάθειν, οὐδ' ὅτι φίλοι τυγχάνοντες ἡμεν,
- 5 δικαίῳ λόγῳ καὶ τῷδε, ἀλλ' ὅτι μᾶλλον ὁ τεθνεὼς ἢ πάσαις ἂν ἢ πλείοσιν ἀρεταῖς εἶη κεκοσμημένος. Τοῦτον δὴ οὖν ἡμῖν τὸν προκείμενον, ἄνδρες ἐλλόγιμοι τῶν Κρητῶν, ὅτι τε ἀνὴρ ἀγαθὸς ἐτύγχανεν ὢν καὶ πολλοὶ γε ἐκ τοῦδε παῖδας καὶ γυναῖκας τετραφαιται, πᾶσιν ἐμοῦ κάλλιον εἰδόσι, προσημαίνειν οὐ δεῖ, ἀλλὰ |
- 10 πενθεῖν τε καὶ μονωδεῖν, πολλῶν ἀντάξιον ἄνδρα ἀποβαλόντας. 191v
Φεῦ, οἶον μετὰ δύο πάθος τρίτον ἡμῖν ἐπισέφρουσεν, ἄμεινον μὲν εἰς φθορὰν τοῦ προτέρου, τοῦ δὲ δευτέρου τοσοῦτον ἔλαττον, ὅσον κρεῖττον τοῦ πρώτου. ὦ, οἶον ἀγαθὸν ἀπεβάλλομεν ἄνδρα. Μιχαήλος καὶ πάλιν μοι προτετάχθω, ὁ πάντων ἐμοὶ φίλιαιτος τῶν Κρη-
- 15 τῶν καὶ τοῖς ἀρίστοις τῶν Ἑνετῶν, τὸ φῶς τοῦ παρόντος αἰῶνος καὶ τῆς θαλάσσης ἠγεμόνων ἀπάσης, τῆς τε γῆς, ἣν δόξῃ Θεῶ καὶ αὐτὸς—εἰ μὴ μάτην μαριτεύωμαι. Βαβαί! Τί σε πάντων εἰπῶν, τῶν μὲν φίλε, τῶν δὲ θεράπων, τοῖς δ' ἰσότημε, τῶν δ' ὑπερέχων πολλῶ, ἄξιόν σοι δόξαιμι φάναι; ὡς φρονήσει συνέξης;
- 20 καὶ τοῦτο γε δῆλον ἐκ τῶν οἰκείων καμάτων, ὅτι παρὰ πατρὸς δλίγον ἢ μηδὲν εἰληφὼς αὐτὸς τῶν Κρητῶν τιμῇ καὶ πλοῦτι τὸς πλείστους ὑπερενίκησας. ὦ φίλοι καὶ γνώριμοι τοῦδε καὶ προσγενεῖς; δικαίως θρηνεῖτε. Εἰ γὰρ δυοῖν τοῦτον ὕντιν κτασθαί τε καὶ φυλάτιεν τὰ πράγματα, εἴ τω θάτερον περιγένοιτο, πᾶσιν
- 25 ὡς εἰκὸς εἶναι μέγα δοκεῖ, εἴ τω ξυνηλθοίτην ἑκατέρω τῶ πράγματε, ὥσπερ σοι γ' αὐτῷ τὴν ψυχὴν καὶ σῶμα καὶ πάντα πάντως εὐδαίμονι, πῶς οὐκ ἂν τις εἴποι φρόνιμον καὶ μακάριον; Μακάριος γὰρ ὄντως ὑπάρχεις αὐτός, ψήφω, εἰ μὴ πλειόνων, τῇ

τοῦ Ἀνδρέου Καλλέργη φέρεται ὡς «μονωδία ἐπικηδεῖος». Εἰς τὸν Παλατινὸν κώδικα τὸ μὲν πρῶτον τιτλοφορεῖται «μονωδία», τὸ δὲ δευτερον «ἐπικηδεῖος». Πάντως αἱ λέξεις εἶναι, προκειμένου περὶ τοῦ λαογραφικοῦ αὐτοῦ εἰδους, ταυτῶσμοι. Πρβλ. ὅσα λέγει ὁ P r e v i a l e L., BZ, 41, 1941, 32.

γοῦν ἐμῆ, εἰ καὶ τῶν πολλῶν οὐκ ἀξίαν λόγου κρινόντων. Ὅ
 30 γὰρ τις τί ἔστιν οὐκ εἰδώς, εἴτε φαῦλον εἴτε σπουδαῖον, οὔτ' οἶδε
 θαυμάζειν καὶ λέγειν ἀλόγως. Ἄλλ' ὑμῶν οἱ πλεῖστοι, ὡς οἴο-
 μαι, κακεῖνον καὶ τόνδε οἶδατε ἀκριβῶς, τούτο δῶρον εἰληφότες
 παρὰ θεοῦ, τοὺς τε φαύλους θαδίως δοκιμάζειν καὶ τοὺς σπου-
 35 δαίους, ὥσπερ ὁ λίθος τὸν ἄργυρον καὶ χρυσόν. Ἄλλὰ τί μοι δεῖ
 τούτων καὶ οὐ θρηνῶ τὸν προκείμενον; Φεῦ, διτι γενναίως τὰ πα-
 ρόντια ὑπέφερες εὐτυχῶν τε καὶ δυστυχῶν, οἷα δὴ πᾶσι πέφυκε
 γίγνεσθαι, ὅσοι τῶν συνθέτων ἐσμέμ, καὶ τίς οὐκ ἂν τῶν εἰδότεων
 σε μαρτυρήσειεν; Ἐγὼ γ' αὐτὸς μάρτυς, εἰ καὶ σπανίως συνεγε-
 40 νόμην σοι· πολλάκις γὰρ χρήματ' ἀποβαλὼν, ὡς ἀλλότρια ἤγησαι
 καὶ κερδάνας ὡς οὐδὲν ἐλογίσω. Ἐλέγξατε, ὦ παρόντες, εἰ μὴ λέ-
 γοιμι ἀληθῆ. Ἄλλ' οὐδὲν | ἀποκρίνεσθε, συνθέμενοι καὶ δηλοῦν- 192r
 τες δέον θρηνεῖν· τοιγαροῦν καὶ θρηνώμεν τὸν φίλον ἀποβαλόντες
 ἡμῶν, τὸν πολλάκις ἡμῖν ὀμιλήσαντα, τὸν πολλὰ καὶ πάντ' ἀγαθὰ
 ἡμῖν εἰπόντα καὶ αὐθις ἀκούσαντα, τὸν συνεροῦτάσαντα καὶ πεν-
 45 θήσαντα ἐφ' ἑκατέρω τῆς τύχης μεταβολῆ. Ἄλλὰ νῦν, φεῦ, οὐδ'
 ἡμῖν ἀποκρίνεται κλαίουσι καὶ τὸν ἄνδρα ζητοῦσι ὡς ζῶντα,
 οὔτ' ἀκούει τῶν θρήνων καὶ ἃ γε μεμελωδήκασιν οἱ παῖδες τῶν
 μουσικῶν. Οἶδα γοῦν τὴν ἀθάνατον τούτου ψυχῆν τῶν τῆδε καὶ
 τῶν δικαίων ἐστίν, ὥσπερ ἀμέλει καὶ τῶν ἐτέρων. Ὡς γε ἡμῖν
 50 δοκεῖ καὶ πᾶσι τοῖς θύραθεν. Ἡ γὰρ ψυχὴ ἀθάνατος οὐσα τῷ τε
 σώματι τῷδε ὡς ὀργάνῳ χρησαμένη κινεῖ περὶ τὸν αὐτὸ καὶ ἀπο-
 βάλλουσα κήδεταί, ὅπως αὐτῷ ἐσαῦθις ἐντύχοι τῷ συμφυεῖ, λό-
 γῳ συναρμοσθησομένη γε τουτιῶ, ᾧ συνεζεύχθη τὸ πρῶτον ἱκανὸν
 τοῖς ἀπίστοις τουτ' εἰς λόγον ἀναβιώσεως. Εἴτε γὰρ ἐξ ὄντων ὡς
 55 ἐκεῖνοι φασίν, εἴτ' ἐκ μὴ ὄντων τὰ ὄντα, ὡς φησιν, συνέστηκεν,
 ἢ ἀλήθεια, ὥσπερ ἐξ ὧν τὸ πρῶτον συνέστη, οὔτως εἰκὸς ἐκ τῶν
 αὐτῶν καὶ ἐσαῦθις γενέσθαι. Εἰ δ' οὔτε λοιμῶ ἐξ ἡμῶν ἐγένετο
 γίγνεσθαι εἰωθότι, οὔτε νόσῳ τινὶ φυσικῇ, ἀλλὰ βιαίῳ θανάτῳ
 καὶ τυχροῦ, οἷα πολλάκις τοῖς ἀνθρώποις συμβαίνει, καινὸν οὐ-
 60 δέν. Πολλοὶ γὰρ φυσικῶ ἐξανθρωπισθέντες θανάτῳ, ἐξαπολώλε-
 σαν καὶ πλεῖστοι τοιοῦτῳ συνειζήκασιν δήπουθεν τοῦ θεοῦ τὰ τοι-
 αῦτα δικαίως ὡς οἶδε κρίνοντος λόγοις· καὶ ἡμεῖς δέ, εἰ μὴ ἐμο-
 ρωδοῦμεν, εἴποιμεν ἄν. Τοῦ νόμου δὲ οὐκ ἔωντος, πενήθσωμεν,
 ὦ παρόντες, τὸν τεθηκότα, κλαύσωμεν τὸν φίλον ἡμῖν, θρηνήσω-
 65 μεν τοῦτον, ὡς ἄλλοι πάλιν ἴσως ἡμᾶς. Τὸ γὰρ χρέος κοινὸν καὶ
 εἰ τοὺς πρὸ ἡμῶν μεταστάντας δικαίως τιμήσαντες κλαύσετε, ὥσ-
 περ δὴ καὶ ποιεῖτε, περιττοὶ Κρηῖτες πάντων ἐς τόδε, καὶ ἡμᾶς
 οἱ μεθ' ἡμᾶς προπέμψουσι κλαίοντες· πρὸς δὲ καὶ | τῶν τοιοῦτων 192v

- 70 ἔξομεν ἀμοιβὴν ἐκ θεοῦ. Τοῖς γὰρ τὰ φαῦλα δοῶσι, τοιαῦτα δικαίως ἀναποδίδωσι καὶ τοῖς τ' ἀγαθὰ, τοῦτοις δὴπουθεν τάναντία. Καὶ ταῦτα μὲν οὕτως, σὺ δ' ὧ φερόνυμε τοῦ καλοῦ, καλὸς γὰρ ἦσο ἡμῖν γε συνών, καλλίων δ' ἂν εἴης νῦν, συζήσων τῷ δεσπότη τῶν ὄρατῶν καὶ βασιλεῖ τῶν δυνάμεων, μέμνησο καὶ ἡμῶν αὐτῶν εὐχόμενος ἔκτενῶς, ὃν ἡμεῖς τε προσκυνήσαντες τὰ εἰκότα καὶ τὸν προκείμενον ἡμῖν ἀσπασάμενοι φίλον, ἀπίωμεν θεῶ καὶ ἀνθρώποις φίλα ποιήσαντες.

B'

Τοῦ αὐτοῦ ἐπικήδειος εἰς Γαλατηνὸν

- Φίλον ἄνδρα καὶ ἀγαθὸν λόγοις τεθνηκότα κοσμεῖν μὴ ὅτι προσῆκον, ἀλλ' ἤδη καὶ ὀφειλόμενον. Εἰ γὰρ ὅτε περιῶν ἐθεράπευε τρόπῳ παντὶ τοῖς ἐταίρους αὐτῷ, πῶς οὐκ ὀφείλεται καὶ τοῖς φίλοις ἀντιχαρίζεσθαι τῷ φιλοῦντι χάριν καὶ ταῦτα τελευταίαν τε καὶ προσήκουσαν, ἄλλωσθ' ὅταν ἢ καὶ ἀρεταῖς ἐστεμμένος, ὅσαι τε τὸ σῶμα καὶ ὅσαι τὸν μᾶλλον ἄνθρωπον, ψυχὴν τὴν θεῖαν, καταστολίζουσι; τότε δὴ καὶ μᾶλλον ἐς τοῦτον λόγοι καὶ πένθος καὶ ἄλλα τοῖς οὐκ ἀχαρίστοις ὀφείλεται. Ἐμοὶ δ' ὅτι περιῶν φίλος 10 σαφῆς ἐτύγγαεν ὧν καὶ πολὺ λόγοις τε καὶ ἔργοις ἔθνευε πρὸς τὸ κρεῖττον, ἄλλοι τε πολλοὶ μαρτυροῦσι καὶ ἔτι μᾶλλον αὐτὸς ὁ τῶν τοιούτων τευχηκῶς· ὄθεν | αὐτῷ πρὸ τῶν ἄλλων ἡμῖν ἀπονεμητέον τὴν χάριν. Πόθεν οὖν ἀρκτέον ἢ ὄθεν αὐτῷ τῆς γεννήσεως αἰτίας, ἢ πόλις πρώτη τῶν ἐν Κρήτῃ μετὰ τὴν πρώτην, ἀνδρῶν 15 οὐκ ὀλίγον πεπληρωμένη σοφῶν καὶ ἐραστῶν τῆς σοφίας, ἣς ἄρευν οὐτ' ἂν πόλις εὐνομος εἴη καὶ καλῶς ζώη, οὐτ' ἄνθρωπος καθ' αὐτόν· ζωῆς τε γὰρ ἀγαθῆς καὶ νόμων οὐ φαύλων καὶ πάντων καθάπαξ ἡ σοφία προστάτης· ὅτι δ' εὐνομεῖται, τοῦτ' ἐκ προγόνων ἔχει. Μίνως γὰρ παλαιάτατος ὧν ἀκοῆ ἴσμεν Ἑλλήνων 20 ἐπ' εὐνομίᾳ περιμεμάχηται καὶ ταύτης εὐνομώτατα καὶ δικαιοτάτα βεβασίλευκε· γῆς δὲ φορᾶς καὶ ὑδάτων καὶ κρᾶσεως ἀέρων οὕτως εὖ ἔχει, ὡς μηδεμίαν ἐξισοῦσθαι ταύτη τῶν ἐν τῇ νήσῳ· ὅσῳ δὲ τοῦτοις κοσμεῖται, τοσοῦτῳ καὶ τῶν οἰκητόρων ταῖς ἀρεταῖς· τοῦτων εἰς ἦν τῷ τεθνεότι πατήρ, ἀνὴρ τὰ τε ἄλλα τῶν ἀγαθῶν καὶ τὴν ἀλήθειαν ἐπασκῶν. Ἀληθείας δ' ἀντιποιεῖσθαι οὐδὲν αἰρετώτερον. Τῇ γὰρ ἀληθείᾳ ὁ ἀληθῆς τῷ ἀληθεῖ ἐνοῦται θεῶ. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὸν μονήρη βίον ἤρηκσεν οὕτως· παρῆμι γὰρ ὅσα ποιῶν διετέλεσε τῷ κόσμῳ βίῳ συζῶν, ὥστε μηδὲ τὸν

193r

19. Thucydides I, IV, 4: Μίνως γὰρ παλαιάτατος ὧν ἀκοῆ ἴσμεν.

- μῶμον δύνασθαι ἄν λόγον προσενεγκεῖν τῷ ἀνδρὶ· οὗτος εὖ τε
 30 καὶ καλῶς οὕτω βιώσας, ὄχγετο γῆθεν ἐς τῶν εὖ βεβιωκότων
 τὸν χώρον, λύπας καὶ ὀδυρμοὺς τοῖς αὐτοῦ γνωρίμοις καταλιπὼν
 καὶ μάλιστα τούτου τῷ φιλιτάτῳ νίει, ὃς ἡμῖν αἰτία τε τοῦ παρόν-
 τος πέφυκε λόγου καὶ αὐτοῦ τῆς μνήμης τοῦ γενναίου π(ατ)ρ(ό)ς.
 Οὗτος τοίνυν ἀγαθὸς ἐξ ἀγαθοῦ πεφυκώς, εὐθύς ἐποίει καρποὺς
 35 ἀξίους τε οἱ αὐτῷ καὶ οὐχ ἥκιστα τῷ γεννήτορι, λόγον τε αἰεὶ με-
 τιῶν, ᾧ δὴ τῶν ἀλόγων διετηγόχαμεν ζῶων καὶ αὐτὰ πάλιν αὐτῶν
 τῶν λογικῶν τε καὶ ὁμωνύμων καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν, συνὼν ἀγα-
 θοῖς τε καὶ συνδιάζων, εὖ τε καὶ ἐπισταμένως συνιείς τὰ Θεόγνι-
 δος—οὕτω γάρ πωρ τὰ ἐλεγεία φησὶν: «ἐσθλῶν μὲν γὰρ
 40 ἄπ' ἐσθλὰ μαθήσεαι. ἄν δὲ κακοῖσι συμμι-
 χθῆς, ἀπολείς καὶ τὸν ἐνόοντα νόον»· μουσικῆς
 δὲ τοσοῦτον αὐτῷ μετῆν, ὥστε τὸ θεῖον γάννησθαι ψάλλοντι, ὄ-
 ρας δὲ σώματος, ὡς μήτε εἰδεχθῆ | εἶναι, μήτε τοῖς ἀκολάστοις 193V
 ἀφορμῆν παρέχειν εἰς τὸ βουλόμενον· δι' ὃ πολλοῖς ἐκαλεῖτο Βελ-
 45 λεροφόντης τε καὶ Ἰππόλυτος. Καὶ μὲν δὴ τοσοῦτον ἐπήρκει τοῖς
 δεομένοις καὶ ὅσοι φάυλῳ ἐχρήσαντο δαίμονι, ὡς ἕνα μηδένα εἶ-
 ναι τῶν αὐτῷ προσιόντων, ὃς οὐ λαβῶν καὶ εὐχαριστήσας ἀπήει·
 ἦδει γὰρ ἀκριβῶς ᾧ ταυτὶ παρεῖχεν ἐς δάνειον — λέγω δὲ τῷ ἀν-
 τιδιδόντι τούτοις πολλαπλασία τούτων. Τούτῳ διὰ τὸ χαῦνον τοῦ
 50 σώματος καὶ τὴν τοῦ γένους διαμονὴν ἐπῆλθεν εἰς νοῦν ἀγαγέ-
 σθαι γυναῖκα σώφρονα σώφρονα, δικαίαν δικαίῳ, ἀνδρείῳ ἀν-
 δρείῳ, συνετὴν συνετῷ καὶ ἀπλῶς εἰπεῖν ἀγαθῷ ἀγαθὴν, ἥς μέ-
 τα οὐκ ὀλίγους ποιησάμενος παιῖδας καὶ πάντας θανάτῳ ὡς θύ-
 ματα τῷ θ(ε)ῷ δεδωκώς, τέλος εἶη καὶ αὐτὸς βιώσας πεντήκον-
 55 τα, νόσῳ χρονίῳ πεδηθεὶς, ἀπηλλάγη τῶν τῆδε πολλὰ τε καὶ ἀγα-
 θὰ μνημεῖα καταλιπὼν ἀρετῆς, ἅπερ ἔσσει εἰς λογισμὸν ἡμεῖς βάλλ-
 οντες, εὐδαίμονά τε ἀποκαλοῦμεν καὶ αὐτοὶ εὐχόμεθα οὕτω βιώ-
 σεσθαι καὶ οὕτως ἀποθανεῖν, ὡς ἂν ἐλευθερίως ἐκεῖνος καὶ ἀμο-
 γητὶ ἀποθάνοι, ἀμπεχόμενος τὰ τῶν μοναχῶν ἄμφια, ὧν πόση γε
 60 ἢ δύναμις πᾶσι δῆλον· καὶ νῦν ἢ ψυχῆ αὐτοῦ ἀθάνατος οὔσα, κἂν
 διαοραγεῖεν Σέξτοι καὶ Πύρωνές, Ἐπίκουροί τε καὶ Στωϊκοί,
 τῶν ἀγαθῶν ἀπολαύοι σὺν τοῖς ἀξίοις τῆς τοιαύτης γε ἀπολαύ-
 σεως, ὧν τυχεῖν καὶ ἡμεῖς δεηθέντες, ὅσοι τῷδε πάρεσμεν τῷ τε-
 μένει θ(εο)ῦ, ἐπικαίρως ἀπίωμεν.

B. ΛΑΟΥΡΔΑΣ

39-41. Theognis A 35-36 (ubi trad. habet συμμίξης <ομιμυγῆς et συμμίξης> et δόντα).